ОТЗЫВ

Зарубежного научного консультанта на диссертационную работу Медетова Алимардина Шахмардиновича «Правовые проблемы рационального использования трансграничных вод» (на каз.яз.), представленной на соискание степени доктора философии (PhD) по специальности 6D030100 – «Юриспруденция»

Проблема трансграничных вод является одной из наиболее значимых в современном мире, так как водные ресурсы представляют собой жизненно важный фактор для устойчивого развития государств. С учетом растущей потребности в воде, изменения климата и увеличения числа международных конфликтов, управление трансграничными водными объектами требует эффективных правовых механизмов и международного сотрудничества.

Особенно актуальной данная проблема становится для стран Центральной Азии, разделяющих общие водные бассейны по трансграничным рекам, таких как Сырдарья и Амударья, где вопросы водопользования, загрязнения и рационального распределения ресурсов приобретают стратегическое значение. Недостаточное правовое регулирование и отсутствие действенных международных договоров могут привести к обострению межгосударственных отношений, экологическим катастрофам и социально-экономическим кризисам в отдельных регионах.

Кроме того, усиливающаяся антропогенная нагрузка на водные ресурсы, сопровождающаяся индустриализацией, сельскохозяйственной деятельностью и урбанизацией, требует принятия новых законодательных решений. В условиях глобального потепления, приводящего к засухам и изменению режима рек, сотрудничество стран в вопросах защиты и использования трансграничных вод становится еще более насущным.

На международном уровне уже существует ряд соглашений и конвенций, направленных на урегулирование трансграничных водных вопросов, таких как Конвенция ООН по охране и использованию трансграничных водотоков и международных озер (Хельсинки, 17 марта 1992 г.). Однако, несмотря на наличие международно-правовых механизмов, их имплементация в национальные законодательства остается сложной задачей.

Таким образом, рассмотрение проблем трансграничных вод в рамках научного исследования является своевременным и необходимым. Работа вносит вклад в развитие теоретических и практических аспектов правового регулирования трансграничных вод, что может способствовать совершенствованию законодательных механизмов, укреплению международного сотрудничества и формированию эффективных инструментов для предотвращения возможных конфликтов.

Изложенные обстоятельства свидетельствуют о несомненной актуальности темы диссертационного исследования.

Научные результаты, полученные диссертантом в ходе проведенного исследования отвечают требованиям «Правил присуждения степеней», утвержденных Приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 31 марта 2011 года №127. Диссертация соответствует специальности 6D030100 - «Юриспруденция» и является научным квалифицированным трудом, в котором проводится научно-обоснованная и социально-значимая разработка проблем связанных с правовыми вопросами рационального использования трансграничных вод. Выводы и предложения соискателя сформулированы на основе анализа и обобщения законодательных источников, значительного объема специальной литературы и практического материала.

Обоснованность научных положений, выводов и рекомендаций, сформулированных в диссертации, их научная *достоверность* подтверждается использованием для решения избранной автором проблемы общенаучных и специальных методов исследования, которые адекватны исследуемым вопросам.

Несомненным достоинством диссертационного исследования является общий объем и разнообразие использованных источников, а также специальной юридической литературы. Результаты исследования диссертантом были апробированы в ряде выступлений на научно-практических конференциях, в том числе международного характера, изложены в достаточном количестве научных публикаций.

Научная новизна диссертационной работы заключается в том, данная работа представляет собой актуальное и комплексное исследование правового регулирования трансграничных вод. В исследовании проведен глубокий анализ международных и национальных правовых механизмов управления трансграничными водными ресурсами, выявлены их пробелы и предложены пути совершенствования.

Особое внимание уделено сравнительному анализу зарубежного опыта и его возможному применению в национальном законодательстве, что позволяет выработать новые подходы к правовому регулированию водных отношений между государствами. В диссертационной работе раскрыты современные вызовы в данной сфере, связанные с изменением климата, увеличением водопотребления и необходимостью укрепления международного сотрудничества.

Научная новизна также проявляется в разработке практических рекомендаций по совершенствованию нормативно-правовой базы, что делает данное исследование значимым не только в теоретическом, но и в прикладном аспекте. Полученные выводы могут быть использованы для дальнейших научных разработок, а также в законотворческой деятельности и международных переговорах по вопросам трансграничных вод.

Полученные в диссертационном исследовании результаты характеризуются внутренним единством, которые заключаются в

последовательном изложении материала и соответствии задач и положений, выносимых на защиту, всем разделам и подразделам диссертации.

Диссертация состоит из введения, трех разделов, включающих девять подразделов, заключения, списка использованных источников.

Теоретическая и практическая значимость исследования. Содержание работы позволяет сделать вывод о том, что цели и задачи исследования в целом достигнуты, круг проблем, обозначенных в диссертации, рассмотрен достаточно полно и объективно. Автором изложены результаты исследования в форме выводов, рекомендаций и предложений, которые обладают необходимым уровнем актуальности и научной новизны, обладают теоретической и практической значимостью.

Работа прошла апробацию в процессе обсуждения на кафедре Юриспруденция» Международного казахско-турецкого университета имени Ходжи Ахмеда Ясави. Кроме того, диссертант выступал с докладами, в которых нашли отражение основные теоретические положения и выводы исследования, на следующих международных и республиканских научно-теоретических научно-практических конференциях.

По материалам диссертационного исследования были подготовлены и опубликованы 7 статей по научным результатам и другим исследованиям каждой публикации докторанта. В частности, были опубликованы 2 статьи в журналах, входящих в базу данных Scopus, 3 статьи в научных изданиях, включенных в перечень научных изданий, представляемых для публикации основных результатов научной деятельности, утверждаемых уполномоченным органом, 2 статьи на международных научно-практических конференциях.

Диссертация оформлена в соответствии с требованиями к такого рода научным работам, структура хорошо продумана, имеет новаторское, теоретическое и практическое значение по исследуемой теме, что позволяет рассматривать ее как завершенное научное исследование.

На основании вышеизложенного считаю, что диссертация Медетова Алимардина Шахмардиновича на тему «Правовые проблемы рационального использования трансграничных вод», представленной на соискание степени доктора философии (PhD) по специальности 6D030100 – «Юриспруденция» соответствует предъявляемым требованиям «Правил присуждения степеней», утвержденных Приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 31 марта 2011 года №127, рекомендуется к публичной защите, а ее автор **Медетов Алимардин Шахмардинович** заслуживает присуждения степени доктора философии (PhD) по специальности 6D030100 – «Юриспруденция».

Академик Академии Наук
Республики Узбекистан
д.ю.н., профессор **Саидов А.Х.**

Медетов Алимардин Шахмардиновичтың 6D030100 – «Құқықтану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған « Трансшекаралық суларды тиімді пайдаланудың құқықтық мәселелері » тақырыбындағы диссертациялық жұмысына Шетелдік ғылыми кеңесшінің пікірі

Трансшекаралық сулар мәселесі қазіргі әлемдегі ең өзекті мәселелердің бірі болып табылады, өйткені су ресурстары мемлекеттердің тұрақты дамуы үшін өмірлік маңызы бар фактор саналады. Суға деген сұраныстың артуы, климаттың өзгеруі және халықаралық жанжалдардың көбеюі аясында трансшекаралық су объектілерін басқару тиімді құқықтық тетіктер мен халықаралық ынтымақтастықты қажет етеді.

Аталған мәселе, әсіресе, Сырдария мен Әмудария сияқты трансшекаралық өзендердің ортақ су бассейндерін бөлісіп отырған Орталық Азия елдері үшін өте өзекті. Бұл аймақта су пайдалану, ластану және ресурстарды тиімді бөлу мәселелері стратегиялық маңызға ие. Құқықтық реттеудің жеткіліксіздігі мен тиімді халықаралық шарттардың болмауы мемлекетаралық қатынастардың ушығуына, экологиялық апаттарға және жекелеген өңірлерде әлеуметтік-экономикалық дағдарыстарға алып келуі мүмкін.

Бұдан бөлек, ауыл шаруашылығы мен урбанизациямен қатар жүретін су ресурстарына антропогендік жүктеменің артуы жаңа заңнамалық шешімдерді қажет етеді. Өзендер режимінің өзгеруіне және құрғақшылыққа әкеліп соғатын жаһандық жылыну жағдайында трансшекаралық суларды қорғау және пайдалану мәселелерінде елдер арасындағы ынтымақтастық барынша өзекті болуда.

Халықаралық деңгейде трансшекаралық су мәселелерін реттеуге бағытталған бірқатар келісімдер мен конвенциялар қабылданған. Мысалы, БҰҰ-ның «Трансшекаралық су ағындары мен халықаралық көлдерді қорғау және пайдалану туралы» Конвенциясы (Хельсинки, 1992 жылғы 17 наурыз). Алайда, халықаралық-құқықтық тетіктердің болғанына қарамастан, оларды ұлттық заңнамаға енгізу әлі де күрделі мәселе болып отыр. Осыған байланысты трансшекаралық сулар мәселесін ғылыми зерттеу аясында қарастыру — уақытылы және қажетті қадам. Бұл жұмыс трансшекаралық суларды құқықтық реттеудің теориялық және практикалық аспектілерін дамытуға өз үлесін қосады. Сондай-ақ, ол заңнамалық тетіктерді жетілдіруге, халықаралық ынтымақтастықты нығайтуға және ықтимал жанжалдардың алдын алу құралдарын қалыптастыруға ықпал ете алады.

Жоғарыда айтылған жайттар диссертациялық зерттеу тақырыбының өзектілігін дәлелдейді.

Диссертациялық зерттеу барысында диссертант алған ғылыми нәтижелер Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2011 жылғы 31 наурыздағы №127 бұйрығымен бекітілген «Дәрежелерді беру қағидаларының» талаптарына толықтай сәйкес келеді.

Диссертациялық жұмыс 6D030100 – «Құқықтану» мамандығына сай келеді және трансшекаралық суларды тиімді пайдалану мәселелеріне байланысты құқықтық мәселелерді ғылыми негізде, әлеуметтік маңызы бар деңгейде зерттеген білікті ғылыми еңбек болып табылады.

Ізденушінің жасаған қорытындылары мен ұсыныстары заңнамалық көздерге, арнайы әдебиеттерге және практикалық материалдарға талдау жасау мен жинақтаудың негізінде тұжырымдалған.

Диссертацияда баяндалған ғылыми ережелердің, тұжырымдар мен ұсыныстардың негізділігі мен ғылыми сенімділігі автор таңдап алған мәселені шешуге арналған жалпы ғылыми және арнайы зерттеу әдістерін тиімді қолдану арқылы дәлелденеді.

Зерттеу жұмысының сөзсіз артықшылықтарының бірі – қолданылған дереккөздердің ауқымдылығы мен әртүрлілігі, сондай-ақ арнайы заң әдебиеттерін кеңінен пайдалануы болып табылады.

Ізденуші өз зерттеу нәтижелерін бірнеше ғылыми-тәжірибелік конференцияларда, соның ішінде халықаралық деңгейдегі іс-шараларда баяндап, сондай-ақ жеткілікті көлемде ғылыми жарияланымдарда ұсынған.

Диссертациялық жұмыстың ғылыми жаңалығы – бұл зерттеу трансшекаралық суларды құқықтық реттеу мәселелерін кешенді және өзекті түрде зерттеген еңбектің бірі болып табылады. Зерттеуде трансшекаралық су ресурстарын басқарудың халықаралық және ұлттық құқықтық тетіктеріне терең талдау жасалып, олардың олқылықтары анықталып, жетілдіру жолдары ұсынылған.

Шет мемлекеттердің тәжірибесіне салыстырмалы талдау жасалып, оны ұлттық заңнамада қолдану мүмкіндіктері қарастырылған. Бұл, өз кезегінде, мемлекеттер арасындағы су қатынастарын құқықтық реттеудің жаңа тәсілдерін ұсынуға мүмкіндік береді.

Диссертациялық жұмыста климаттың өзгеруі, су тұтынудың артуы, халықаралық ынтымақтастықты нығайтудың қажеттілігі сияқты саладағы заманауи сын-қатерлер көрсетілген.

Ғылыми жаңалық сондай-ақ нормативтік-құқықтық базаны жетілдіруге арналған практикалық ұсыныстардың жасалуымен де көрініс табады. Бұл зерттеуді тек теориялық тұрғыда ғана емес, қолданбалы деңгейде де маңызды етеді.

Аталған қорытындылар алдағы ғылыми зерттеулерде, сондай-ақ заң шығару қызметінде және трансшекаралық сулар жөніндегі халықаралық келіссөздерде пайдалануға болады.

Диссертациялық жұмыста алынған нәтижелер біртұтастықпен, материалдың жүйелі баяндалуымен және диссертация бөлімдеріндегі тапсырмалар мен қорғалатын ережелердің үйлесімділігімен сипатталады.